Аудит оцінює ефективність заходів захисту інформації, виявляє недоліки та рекомендації щодо вдосконалення системи захисту інформації.

Підсумовуючи вищенаведене, можна дійти висновку, що етапи розвитку інформаційної безпеки є надзвичайно важливими для забезпечення безпеки даних та інформації в роботі юридичної особи. Розробка політики безпеки, плану дій в разі кризи, захист мережі та даних, тестування та оновлення заходів безпеки та навчання персоналу – усі ці етапи є ключовими для досягнення максимального рівня безпеки в інформаційному просторі юридичної особи та допомагають створити збалансовану систему інформаційної безпеки.

Список використаних:

1. Бем М. В., Городиський І. М., Саттон Г., Родіоненко О. М. Захист персональних даних: Правове регулювання та практичні аспекти: науково-практичний посібник. К.: К.І.С., 2015. 220 с. С. 5

2. Захист від кібератак у новому віртуальному світі. URL: https://ko.com.ua/zahist_vid_kiberatak_u_novomu_virtualnomu_sviti_139421

УДК 347.9

Блінова Г.О., д.ю.н., доцентка, професорка кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Као Мінь В., студент першого (бакалаврського) рівня спеціальності 081 Право
(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРАВА Й ОБОВ'ЯЗКИ ЕКСПЕРТА: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАКТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Основними видами експертиз, що призначають суди при вирішенні цивільних справ, є: почеркознавча; авторознавча; технічна експертиза документів; біологічна; екологічна; автотехнічна; стану доріг та дорожніх умов; гірничотехнічна; пожежно-технічна; будівельно-технічна; в галузі охорони праці та безпеки життєдіяльності; електротехнічна; комп'ютерно-технічна; економічна; товарознавча; автотоварознавча; оціночна; експертиза охорони прав інтелектуальної власності; психологічна; мистецтвознавча. Судова експертиза призначається майже у всіх випадках, коли для з'ясування певних обставин справи необхідні спеціальні знання [1].

Судовий експерт, зазначають О. Заяць та О. Скринковський, – це особа, яка володіє спеціальними (професійними) знаннями, необхідними для з'ясування відповідних (конкретних) обставин справи, а також має право на проведення судової експертизи, яка має особливе значення для матеріалів конкретної справи у суді і письмовий висновок щодо якої є самостійним джерелом доказів [2]. Відповідно до п. 2 ст. 74 ЦПК України професійна допомога (юридична, технічна тощо) та консультації спеціаліста не замінюють висновок судового експерта. Крім того, слід взяти до уваги те, що результати своїх досліджень (конкретних питань, обставин, фактів тощо) експерт обов'язково закріплює в експертному висновку (у письмовій формі), який відповідно до ст. 102 ЦПК України має свою чітко визначену процесуальну форму і згідно ст. 76 ЦПК України має силу доказу нарівні з іншими наявними доказами [3].

Судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань. Судовими експертами державних спеціалізованих установ можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності. До проведення

судових експертиз, крім тих, що проводяться виключно державними спеціалізованими установами, можуть залучатися також судові експерти, які не є працівниками цих установ, за умови, що вони мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку в державних спеціалізованих установах Міністерства юстиції України, атестовані та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності у порядку, передбаченому Законом України «Про судову експертизу» [4].

Судовому експерту забороняється використовувати свої повноваження з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки та пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб [4].

Судовий експерт незалежно від виду судочинства має право: 1) ознайомлюватися з матеріалами справи, які стосуються предмета експертизи; 2) відповідно до процесуального законодавства заявляти клопотання про надання додаткових матеріалів і зразків та вчинення інших дій, пов'язаних із проведенням експертизи; 3) з дозволу органу, який призначив експертизу, бути присутнім під час проведення процесуальних, виконавчих дій, ставити питання учасникам процесу, що стосуються предмета чи об'єкта експертизи, та проводити окремі дослідження у їх присутності; 4) у разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення невідкладно заявляти клопотання уповноваженій особі (суду), яка (який) призначила(в) експертизу, щодо уточнення поставлених експертові питань; 5) указувати у висновку експерта на факти, виявлені під час проведення судової експертизи, які мають значення для справи, але стосовно яких йому не були поставлені питання; 6) викладати в письмовій або усній формі відповіді на питання, які ставляться йому під час надання роз'яснень чи показань з приводу проведеної експертизи; 7) оскаржувати в установленому законодавством порядку дії та рішення органу (особи), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), що порушують права експерта або порядок проведення експертизи; 8) на забезпечення безпеки за наявності відповідних підстав; 9) одержувати винагороду за проведення експертизи та відповідно до законодавства компенсацію (відшкодування) витрат за виконану роботу та витрат, пов'язаних із викликом для надання роз'яснень чи показань з приводу проведеної експертизи; 10) проводити на договірних засадах експертні дослідження з питань, що становлять інтерес для юридичних і фізичних осіб, з урахуванням обмежень, передбачених законодавством України тощо [3; 4].

Судовий експерт може відмовитися від проведення експертизи, якщо наданих йому матеріалів недостатньо для виконання покладених на нього обов'язків, а витребувані додаткові матеріали не надані, або якщо поставлені питання виходять за межі його спеціальних знань. Заява про відмову має бути вмотивована.

На судового експерта покладаються такі обов'язки: 1**)** заявити самовідвід за наявності передбачених законодавством обставин; 2) прийняти до виконання доручену йому експертизу; 3) особисто провести повне дослідження, дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок на поставлені питання; 4) повідомити в письмовій формі орган, який призначив експертизу, про неможливість її проведення та повернути надані матеріали справи та інші документи, якщо поставлене питання виходить за межі компетенції експерта або якщо надані йому матеріали недостатні для вирішення поставленого питання, а витребувані додаткові матеріали не були надані; 5) з'явитися на виклик органу, який призначив експертизу, для надання роз'яснень, показань чи доповнень з приводу проведеної експертизи або причин повідомлення про неможливість її проведення; 6) забезпечити збереження об'єкта експертизи та документів, наданих на дослідження; 7) не розголошувати без дозволу органу, який призначив експертизу, під час проведення експертизи відомості, що стали йому відомі у зв'язку з виконанням обов'язків, та не повідомляти будь-кому, крім органу, який призначив експертизу, чи суду, про процес проведення досліджень та їх результати; 8) негайно повернути

матеріали справи та інші документи, що надавались для проведення експертизи, у разі постановлення ухвали суду про припинення проведення експертизи [3].

Згідно п. 5 ст. 103 ЦПК України: 1) сторони (учасники справи) мають право запропонувати суду перелік питань, роз'яснення яких, на їхню думку, потребує висновку експерта; 2) у разі зміни або відхилення питань, запропонованих сторонами (учасниками справи), суд зобов'язаний мотивувати таку зміну або відхилення. Підставою для проведення судових експертиз та експертних досліджень у цивільному судочинстві України є наявність спеціального процесуального акта – ухвали суду про призначення експертизи (ст. 104 ЦПК України). Станом на сьогодні висновки експерта (незалежного експерта), які додаються до позовної заяви, отримані з порушенням вимог чинного законодавства України про проведення судових експертиз, а саме – порядку призначення експертизи (ст. 103 ЦПК України) з обов'язковим винесенням ухвали суду про призначення такої експертизи (ст. 104 ЦПК України) не можуть розглядатися судом як джерело доказів.

Судовий експерт може бути притягнутий до юридичної відповідальності, а саме: дисциплінарної відповідальності (як фахівець), матеріальної відповідальності (як суб'єкт цивільних (господарських) правовідносин), адміністративної та кримінальної (як суб'єкт процесуальної діяльності) [2].

Найголовнішим питанням, а в результаті й проблемою, яка виникає при проведенні експертиз, наголошують О. Кружиліна, М. Маро є їх тривалість, що призводить до порушення строків розгляду справ і затягування процесу. Крім того, на тривалість перебування справ у експертній установі іноді впливає некоректне формулювання в ухвалах про призначення експертиз переліку питань, які суд передає на вирішення експерта, що, у свою чергу, призводить до направлення експертами до суду клопотань про уточнення (роз'яснення) питань, які необхідно вирішити при проведенні експертизи. Також в ухвалах про призначення експертиз майже ніколи не зазначається строк для їх проведення. Навіть у поодиноких випадках зазначення строку виконання експертизи не дотримується. У деяких справах мало місце повторне призначення експертизи у випадку повернення справи до суду від експертної установи без виконання у зв'язку з несплатою вартості експертизи сторонами, ненадання додаткових матеріалів за клопотанням експерта або ухилення особи, яка бере участь у справі, від подання експертам необхідних матеріалів, документів або від іншої участі в експертизі. Також має місце виставлення необґрунтованих сум за проведення експертних досліджень, що ускладнює доступність її для сторін у справі [1].

Таким чином, судовий експерт як суб'єкт цивільного судочинства України є досить важливою фігурою, оскільки володіє спеціальними (професійними) знаннями та здійснює судову експертизу. Водночас, використовуючи свій процесуальний статус судові експерти часто затягують строки проведення експертиз та виставляють необґрунтовано високі ціни за їх проведення. Для усунення цих негативних обставин необхідно розробити методики визначення строків та вартості проведення експертиз, уточнити положення про відповідальність експертів, а також закріпити відповідні зміни на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Кружиліна О., Маро М. В яких випадках володарям мантій не варто розраховувати на висновки експертної установи? URL.: https://zib.com.ua/ua/131289.html

2. Заяць О. Проблемні аспекти участі експерта у цивільному судочинстві України. Traektoriâ Nauki = Path of Science. 2019. Vol. 5. No 9. URL.: https://pathofscience.org/index.php/ps/article/download/669/659

3. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text

4. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28. ст.232. URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text

УДК 347.9

Блінова Г.О., д.ю.н., доцентка, професорка кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Казак Є.С., студентка першого (бакалаврського) рівня спеціальності 081 Право
(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ФАКТІВ, ЯКІ НЕ ПОТРЕБУЮТЬ ДОКАЗУВАННЯ

Підстави звільнення від доказування – це передбачені у цивільному процесуальному законодавстві обставини за наявності яких учасники справи звільняються від доказування в силу наявності у таких обставин правових властивостей доказового характеру.

У відповідності до статті 82 ЦПК, підставами звільнення від доказування, тобто таких, відносно яких не здійснюється доказова діяльність учасниками справи є: 1) обставини, які визнані учасниками справи; 2. Обставини, визнані судом загальновідомими; 3) факти, які преюдиціально встановлені рішенням чи вироком суду, що набрали законної сили [1].

Поняття «преюдиційність» (преюдиціальність) судового рішення, наголошує Я. Берназюк, безпосередньо пов'язане з конституційними нормами про обов'язковість судового рішення (ч. 2 ст. 129 Конституції України) та про авторитет і неупередженість правосуддя (ч. 3 ст. 34). Крім того, преюдиційність певним чином конкурує з конституційними принципами незалежності суду (ч. 1 ст. 129), а також змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості (п. 3 ч. 2 ст. 129). Я. Берназюк вважає, що преюдиційність – це можливість прийняття судом як беззаперечних обставин (юридичних фактів), що були встановлені іншим судом в іншій справі [2].

Визнання - це повідомлення стороною чи іншими особами, що беруть участь у справі, обставин, що підтверджують наявність чи відсутність фактів, які за законом повинні доводити друга сторона чи інші особи. Процесуальним наслідком визнання в цивільному процесі однією зі сторін факту встановленим, є набуття фактом безспірного характеру і звільнення другої сторони від його доказування [3].

Умовами визнання обставини (факту) є: а) суд не має обґрунтованого сумніву щодо достовірності цих обставин. які обґрунтовано та переконливо доводять їх існування та їх правовий характер; б) добровільність у визнанні таких обставин. Суддя повинен бути переконаний, що визнання учасником справи не вчинено в наслідок омани, фізичного або психічного тиску, в наслідок залежності такої особи від певних обставин службового чи посадового становища її та її родичів, близьких до неї осіб. Визнання повинно бути безумовним, тобто, не ставитися в залежність від будь-яких інших умов.

Визнання повинно здійснюватися учасником справи по кожній обставині (факту) окремо. Суддя, що розглядає і вирішує цивільну справу, не повинен з'ясовувати в учасника справи мотиви такого визнання обставини (факту) учасником справи хоча на практиці такі процесуальні дії вчиняються через усвідомлення учасником справи законність вимоги, яка ґрунтується на такій обставині, відсутність бажання псувати відносини з учасником справи, наявність наміру примиритися з протилежною стороною.